

Comentariul romanului La tiganci scris de Mircea Eliade - prima parte

Prezenta masiva in actualitatea postdecembrista a operei tui Mircea Eliade, atrage, in chipul cel mai serios, atentia asupra unui capitol al culturii nationale absolut fascinant creatia romanilor din diaspora Autorul in discutie are, in ideea de mai sus, o valoare simbolica cel putin din punct de vedere moral.

Avem de-a face cu un creator pentru care literatura este, dincolo de expresia materiala a talentului autentic, o adeziune la ideea de patrie originara ("Eu numai in limba romana pot sa visez") nicicand parasita atata vreme cat aceasta imbraca forma unui sentiment La randu-i, sentimentul se converteste in constiinta apartenentei la o cultura ale carei attribute le regasim intr-o proza de o personalitate estetica inconfundabila.

Surpriza e sa constati ca fictiunile lui Mircea Eliade, construite, pe un suport mitologic si religios de extractie autohtona sau cu radacini in alte spatii culturale, fac corp comun cu opera stiintifica redactata din motive profesionale, in alte limbi (franceza, engleza) decat cea in care a deprins a "visa". Ele se inscriu intr-o traditie consistenta (proza fantastica sj filozofica), al carei punct de plecare este, neindoiros, poetul national, si ale carei trasee indica experienta creatoare nu mai putin interesante.

Conceptia literara. In contextul perioadei interbelice, in care a debutat si s-a impus ca o constiinta creatoare de o esenta aparte, Eliade afirma un program estetic deosebit de limpede sj de transant El respinge romanul traditional (social sau psihologic), deoarece se limiteaza doar la anumite aspecte ale vietii (amururi, casatorii, adultere, parvenitism...) din care decurge, de altfel, insusi caracterul sau "popular". In opinia lui, nu cocota ar trebui sa fie erou de roman, ci un metafizician, un matematician, cu profundele lor drame launtrice.

In locul amururilor, al adulterelor, etc., romanul ar trebui sa infatiseze filozofii, aventuri fantastice, ratari sufletesti, entuziasme... Se intelege ca prozatorul militeaza nu pentru prezentarea "fazelor unui sentiment" (ghicim, aici, o aluzie la Camil Petrescu), ci "ale unei inteligente", deci, pentru o spiritualizare a temelor, caci nu sufletul comun, ci zonele esentiale ale constiintei sunt demne de interesul cititorului modern.

In continuarea acestei idei, Eliade deplange faptui ca in Uteratura romana nici un erou nu s-a sinucis "din simpla drama metafizica". Simplificand, gandirea lui Mircea Eliade despre roman se reduce la opozitia dintre social si psihologic, pe de o parte, sj metafizic, pe de alta parte. Totul trebuie sa tinda asadar, spre metafizic, sa depaseasca evenimentul, in favoarea semnificatiei filozofice.